

עלי שור – חברה

English summary below

א. משנה מסכת דמאי פרק ב משנה ג

[ג] המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש ואינו לוקח ממנו לח ואינו מתארח אצל עם הארץ ולא מארחו אצלו בכסותו ר' יהודה אומר אף לא יגדל בהמה דקה ולא יהא פרוץ בנדירים ובשחוק ולא יהא מטמא למתים ומשמש בבית המדרש אמרו לו לא באו אלו לכלל:

ב. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת חגיגה פרק ג הלכה ו

ובירושלם נאמנין אף על הקודש אף על פי שיש עדים יודעים א"ר יהושע בן לוי [תהילים קכב ג] ירושלם הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים מעתה אפי' בשאר ימות השנה א"ר זעירה ובלבד בשעה ששם עלו שבטים:

קרבן העדה מסכת חגיגה פרק ג הלכה ו

עיר שהיא עושה כל ישראל חברים. שיהיו נאמנין על הטהרות ועל התרומה:

ג. ספר מסילת ישרים פרק ה

והמפסיד השלישי (=של מידת הזהירות) הוא החברה, דהיינו, חברת הטפשים והחוטאים, והוא מה שהכתוב אומר (משלי יג): ורועה כסילים ירוע. כי הנה אנחנו רואים פעמים רבות אפילו אחר שנתאמת אצל האדם חובת העבודה והזהירות בה, יתרפה ממנה או יעבור על איזה דברים ממנה כדי שלא ילעגו עליו חבריו או כדי להתערב עמהם, והוא מה ששלמה מזהיר ואומר (שם כד): ועם שונים אל תתערב. כי אם יאמר לך אדם (כתובות ז'): לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות, אף אתה אמור לו, במה דברים אמורים, בבני אדם שעושים מעשי אדם, אך לא בבני אדם שעושים מעשי בהמה. ושלמה מזהיר עוד (משלי יד): לך מנגד לאיש כסיל...
אין לו לאדם אלא להטהר ולנקות עצמו, ולמנוע רגליו מדרכי ההמון השקועים בהבלי הזמן, וישיב רגליו אל חצרות ה' ואל משכנותיו. הוא שדוד עצמו מסיים ואומר (שם): ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'. ואם יארע לו שימצא בחברת מי שילעג עליו, לא ישית לבו אל הלעג ההוא, אדרבא, ילעג על מלעיגיו ויבזם, ויחשוב בדעתו כי לולי היה לו להרויח ממון הרבה, היה מניח מה שהיה צריך לזה מפני חבריו שלא ילעגו! כל - שכן שלא ירצה לאבד נשמתו מפני לעג.

ד. רמב"ם הלכות זעות פרק ו הלכה א

דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו ונהגו כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר הולך את החכמים יחכם ורועה כסילים ירוע, ואומר אנשי האיש וגו', וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונהגים בדרך טובים,

ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדי וידום, ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונהגו כמנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואף ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר מי יתנני במדבר מלון אורחים.

ה. משנה מסכת קידושין פרק א משנה ו

כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא שנאמר (קהלת ד') והחוט המשולש לא במהרה ינתק וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב:

פירוש המשניות לרמב"ם

ודרך ארץ הוא תבורת בני אדם תבורה טובה בנחת ובמוסר

ו. עלי שור

הרי שני תנאים לחברה טובה: "נחת" ו"מוסר" - מה שאנו אומר בנחת - שומעים ומקבלים ממני. מה שאנו אומר בדרך שחוק או כעס - אינו בנחת, אינו מתקבל ואינו בונה חבורה טובה.

אבל נחת לבד אינו מספיק.

כל המניעים הנפשיים ביחסים החברתיים - באנוכיות מקורם. יצר התבלטות והשתלטות מזה, סבילות של יאוש, השדנות ובקורת עקרה מזה הן צורות הביטוי לאנוכיות המתועבת בתוך החברה.

נגד ביטויי אנוכיות אלה צריך להלחם, בכדי שיהיה קיום ובנין ל"חבורה טובה". זהו ה"מוסר" שהרמב"ם דורש כאן, אשר בעל דרך ארץ חייב לרסן נטיותיו האנוכיות כשהוא נפגש עם חבריו.

ז. שיר השירים פרק ח

(יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני:

ח. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ח

א [יא] היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, רבי נתן בשם ר' אחא אמר למלך שכעס על עבדיו וחבשן בבית קולין, מה עשה המלך נטל כל קצרקטין שלו ועבדיו והלך לשמוע מה היו, מן הן אומרים, שמע שהיו אומרים אדונינו המלך הוא שבחנו הוא חיינו אל נחסר לאדונינו המלך לעולם, אמר להם בני הגבירה קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם, כך אף על פי שישאל עסוקין במלאכתן כל ששת ימים, וביום השבת משכימים ובאים לבית הכנסת, וקורין קריאת שמע, ועוברין לפני התיבה, וקורין בתורה, ומפטירין בנביא, והקב"ה אומר להם בני הגבירה קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת, ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה, ולא תקנאו זה את זה, ולא תחרתו זה עם זה, ולא תביישו זה לזה, שלא יאמרו מלאכי השרת לפני רבש"ע תורה שנתת להם לישראל אינן עוסקין בה, והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם, ואתם מקיימים אותה בשלום.

בר קפרא אמר למה קרא למלאכי השרת חברים לפי שאין ביניהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומינות ופולגות דברים.

ט. עלי שור

והנה הדברים נוראים, שאם יש מידות רעות בין העוסקים בתורה נקרא זה ש"אין עוסקים בתורה!" אנו היינו מיחסים לציבור כזה, אולי, מענה של "שלא לשמה", ואילו הו"ל ברור מילולו דאין זה נקרא עסק בתורה כלל, כי במקום שעוסקים בתורה, בהכרח מטפחים מידות טובות ושלוש ביניהם!

י. חזון אי"ש – אמונה ובטחון, פרק ד אות ה

מן המונחים הקיימים כי תיקון המידות מתייחס לאלה המצוות שהן בין אדם לחברו, וחובת היראה בשביל מצוות שבין אדם למקום ית'.

ומן המונח הזה קימת הדעה כי יש בני אדם שלמים במצוות שבין אדם למקום ית' וחסרים בתיקון המידות והן רעים בין אדם לחברו.

אמנם, אין דעה זו קימת באמת לחודר אל פנימיות חזיון הזה, כי באמת זה שמידותיו כברייטן ולא הותקנו ע"פ המוסר והדעה והוא מסור ביד יצרו ואין יצרו מסור בידו – לא יתכן שיהא שלם במצוות שבין אדם למקום, ואם מקיימן במידה ידועה הוא רק מפני שאינו פוגש בהן התנגדות מטעם אחת המידות המגונות.

אבל בהיפגשו בהתנגדות שלהן – לא תעמוד יראתו בפניהן, ומעשים בכל יום שהחרד הזה לא עלה לתורה כאשר קראוהו לעלות באשר חשב כי לא לפי כבודו היא זו המנה שחלק לו הגבאי כפי סימני הכבוד המוחזקים בציבור ההוא, וכרגע לא חת (=פחד) ממה שאמרו "ועוזבי ה' יכלו" זה שקורין לו לעלות לתורה ואינו עולה...

ואמנם, להיות היפגשו במלחמת המידות בדברים שבין אדם לחברו מצויה, והפגישה עם התנגדותם לתפילה וקריאת שמע וכיוצא בהן אינה מצויה – נדמה לבני אדם כי הוא חרד לחצאין ויש בו מחיצה מפסקת בין מצוות למצוות, אבל האמת שזה אין בו

יא. רמב"ם על משנה מסכת דמאי פרק ג משנה ג

חבר, קורין לכל תלמיד חכמים. וכן קורין לתלמידי חכמים חברים. וקראום בשם זה מפני שחברותם זה לזה היא החברות האמתית מפני שהיא לשם שמים. ואמרו כצ"ל להיות חבר, ר"ל שיהיה נאמן על הטומאות והטהרות.

יב. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ח

ב ד"א היושבת בגנים חברים מקשיבים, כשישראל נכנסין לבתי כנסיות וקורין קריאת שמע בכיוון הדעת, בקול אחד בדעה וטעם אחד, הקדוש ברוך הוא אומר להם היושבת בגנים, כשאתם קורין חברים אני ופמליא שלי מקשיבים לקולך השמיעני, אבל כשישראל קורין קריאת שמע בטירוף הדעת, זה מקדים וזה מאחר ואינם מכוונים דעתם בקריאת שמע, רוח הקדש צוחת ואומרת: ברח דודי ודמה לך לצבי, לצבא של מעלה הדומים לכבודך בקול אחד, בניעימה אחת, על הרי בשמים, בשמי שמים העליונים

יג. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה יא

ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות דברים שהגבירות מרענים אחריו בשבילם, ואף על פי שאינן עבירות הרי זה חילול את השם ט כגון שלקח ואינו נוהן דמי המקח לאגלתו, והוא שיש לו ונמצאו המוכרים תובעין והוא מקיפן, או שירבה בשחוק או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהן, או שדבורו עם הגבירות אינו גנחת ואינו מקבלן בסגר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים האלו הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין, וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דבורו גנחת עם הגבירות ודעתו מעורבת עמהם ומקבלם בסגר פנים יפות ונעלב מהם ואינו עולבם, מכבד להן ואפילו למקילין לו, ועושה ונותן באמונה, ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיבתו, ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאנים למעשיו הרי זה קידש את ה' ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

יד. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה...

טו. תקנות החברה ליישוב ארץ ישראל (בחתימת הרב צבי פסח פראנק זצ"ל ועוד)

בתקנות החברה נאמר:

(א) החברים לא יתמעטו משלושים.

(ב) לא יקובלו חברים, כי אם יהיו ידועים למופלגי תורה ויראה, ושיהא פרקם נאה, אוהבי אמת ושלום שונאי מחלוקת ומדנים, נוחים לד' ולבריות. לאחר שיהיו עשרים חברים, לא יקובל חבר עוד כי אם באסיפת החברים, שעיינו ושיסכימו כי תנאיו מתאימים את תנאי החברה.

(ג) החבר יקבל על עצמו לקשור לימוד והעבודה יחד, היינו כל זמן שיהי' פנוי, לחזור על לימודו, ומתנאי החברה, כי טרם יבוא אל המנוחה והנחלה, צריך להיות בקי בסדר זרעים, למען ידע להתנהג את עבודת אדמתנו, ובמצות התלויות בארץ המסתעפת לכמה מצות, והלכות נזקי שכנים, ולדעת איך להתנהג בנוגע לחבירו.

(ד) לאחז בחיים פשוטים, עפ"י תנאים מסויימים, המרחקים אהבת המותרות, ולהשמר מכל משמר, לא להלכד בחבלי הלוקסוס אשר כעלוקה מוצצת היא את דמי אחינו בימים האלה.

עמוד מס 530 אדרת אליהו <ספר זכרון>: ריונטל, שבתי דב (3) | 6 | הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מז. עלי שור

אי לזאת – מהי "ישיבה"? הוי אומר שהיא מקום הגידול לחברה האידיאלית ביותר, החברה לשם שמים. הוי ידוע זאת כשאתה נכנס לישיבה כי עליך להיות מבוגרי ציבור שאין דוגמתו בעולם, בשלמות המידות, באהדות השאיפה ובשיתוף הפעולה לעבודת ה'. דיבוק החברים צריך להיות כה מושלם, שהוא יהוה מעמד גם כשכבר מומן תצאו מהישיבה. קשרי חברה שהתקמו במקום תורה, תוך עבודה משותפת בתורה ועבודת ה' הם הזקים מאד ובמשך כל החיים יכולים להיות מקור לעידוד והתחזקות.

Alei Shur – Summary

Week 4 – Chevrah

The Mishna in Masechet D'mai (Ch2, Mishna 3) discusses the concept of a “friend” as a person who can be trusted to be careful with the laws of purity. And in order to be a “friend”, one has to take upon himself not to buy or sell anything to an “Am Ha'aretz”, not to be a guest in his home, etc...

Questions on this:

1. What's the connection between “purity” and “friendship”?
2. The “friend” in the Mishna is not defined by his connections with others, rather by his separating himself from others. It would seem that the Mishna's definition of a “friend” is opposite of what we normally think of as friendship...?

The Yerushlami (Masechet Chagiga, Ch 3, Halacha 6) also discusses the concept of “friendship” in connection to the laws of purity: “Yerushalaim HaBenuya K'Ir She**chubrah** la Yachdav” (“*Jerusalem, which brings all together to her*”) – that makes everyone friends: When? At Aliyat HaRegel, when the whole Nation undergoes a process of purification, and can be trusted to be completely tahor.

In order to understand this better, we will try to understand what defines a “Chevra” (Society), and from there, what is a Chaver (friend):

Bad Society

The Ramchal (in Mesilat Yesharim, Ch 5) talks about one who loses the Mida of “caution” – one who associates with bad society. Bad Society is made up of sinners and stupid people, who entice individuals to follow in their ways, despite knowing that what they are doing is wrong. One must keep a distance from this type of society, as it says, “*V'im Shonim al Titarev*” (“*With the sundry, do not mingle*”).

The Rambam ((Hilchot Daot, Ch 6, Halacha 1) also says to keep away from Bad Society – and if one cannot do so in his hometown, then he should go so far as to find solitude in the desert, to keep away from them! (The Saba from Novhardok zt”l says: We see from this that even one who is such a Yareh Shamaim that he will listen to the Psak of the Rambam, still cannot rely on his own ability to withstand the Bad Society's pull).

Good Society

What is Good Society?

The Rambam (in his Perush on Mishnayot Kedushin, 1, 10) says: “Chaburah Tova B'Nachat U'bMusal” (“*Good company, in tranquility and morality*”). Rav Wolbe zt”l explains: There are two conditions for true, good friendship: 1) They must speak to each other b'nachat (nicely) – and their words will be accepted 2) They must each work at restraining their egos.

When a person has bad Midot – even if he spends his time busy with Torah – all that time is not considered time spent in Torah (from the Medrash, Shir HaShirim Raba, Parsha 8). Why? Because TRUE time spent learning Torah MUST lead to Midot Tovot (The Angels are called “Friends” because they do not possess the bad Midot of jealousy, hatred or competitiveness)

The Chazon Ish (Emunah V’Bitachon, 4, 5) wrote that a person that does not work on improving his Midot, does not only lose out on his ‘Bein Adam L’Chaveiro’, but also on his ‘Bein Adam L’Makom’ (But, because the lack of Midot Tovot causes fewer obvious clashes in his relationship with G-d then in his relationship with his fellow man, it looks outwardly as though he is thoroughly keeping his ‘Bein Adam L’Makom’ obligations. However, should his ego (ie, Bad Midot) ever come into conflict with his obligations to G-d [for example, if he is called for an Aliya that he feels is beneath him], his bad Midot will become more obvious, as they are really stronger than his desire to keep even Mitzvot Bein Adam L’Makom.)

What Company should one strive to keep?

The Rambam (in his Perush on Mishnayot D’mai, Ch 2, Mishna 3) says: “Chaveirut Amitit She’hi L’Shem Shamayim” (“True friendship, which is for the sake of Heaven”). Meaning, ‘Good Society’ is a true connection, based on honest, good values. That’s why Talmidei Chachamim are called “chaveirim”.

And in Shir HaShirim Raba (Parsha 8) it says that when Am Yisrael say ‘Kriat Shma’ together they are called “chaveirim” – because they are unified, in a true connection, l’shem shamayim.

The obligation to keep one’s Midot in line is even stronger for Talmidei Chachamim, who are expected to be the ‘cutting edge’ – the best example – of Good Company.

~Therefore the Rambam wrote (Yesodei HaTorah, Ch 5, 11) that a Talmid Chacham has to be at the highest moral level on the one hand, and yet involved with his fellow man (to a degree), on the other... “Until everyone finds themselves praising him, loving him and striving to be like him”. A Talmid Chacham should therefore not engage in too much levity or in feasting with Amei Ha’aretz.

~Therefore the students of Rabbi Akiva were punished so severely for not treating one another honorably – because they broke the “Chevra L’Shem Shamayim” (Yevamot, Daf 62, amud 2)

“Friends” = Those true to the Laws of Purity

Now we can better understand the Mishna in D’mai (Ch2, Mishna 3): “Friends” refers to Talmidei Chachamim, who make true connections, L’Shem Shamayim. They uphold very high criteria of purity and morality; therefore they do not ‘hang out’ with the Amei Ha’aretz.

The rest of us cannot be “friends” at that level all year long; however the example of true friendship set by the Talmidei Chachamim raise us all up several time a year – the 3 Regalim: “Kol Yisrael Chaveirim” – all of Bnei Yisrael purify themselves, and raise themselves up in morality as well, and therefore are trusted to be true to the laws of purity at that time.

A “modern” example of a “Chevra L’Shem Shamayim” can be found in the Protocol of the “Society for the Settlement of (pre-State) Israel”, signed by Harav Frank (1873–1960) among other Rabanim.

They held specific criteria for joining the Society: Candidates must be known for their Torah study, and must strive for truth and hate conflict. They must commit to spending every free moment not working in Torah study. They must commit to knowing the 'Mitzvot HaTluyot Ba'aretz' as well as the laws of damages and other 'Mitzvot Bein Adam L'Chaveiro'. In short, the ideal Society to try to (be or to) be part of and emulate.